

Helsingissä 13.11.2020

Kuntapäättäjätutkimus hankinnoista kunnissa - Tiivistelmä tuloksista

Tutkimuksella kartoitettiin kuntapäättäjien näkemyksiä hankinnoista suomalaisissa kunnissa. Selvitys toteutettiin vuoden 2020 kesä-elokuun aikana sähköisellä kyselylomakkeella sekä puhelinhaastatteluin.

Kyselyyn vastasi yhteensä 371 henkilöä eri puolilta Suomea. Kyselytutkimuksen kohderyhmä koostui suomalaisten kuntien poliittisista päättäjistä (kunnanvaltuustojen ja -hallitusten sekä teknisten lautakuntien puheenjohtajistot), johtavista viranhaltijoista (kunnanjohtajat, teknisen toimen johtajat, hankintapäälliköt- ja asiantuntijat) sekä kunnallisten energiayhtiöiden toimitusjohtajista ja hallitusten puheenjohtajista.

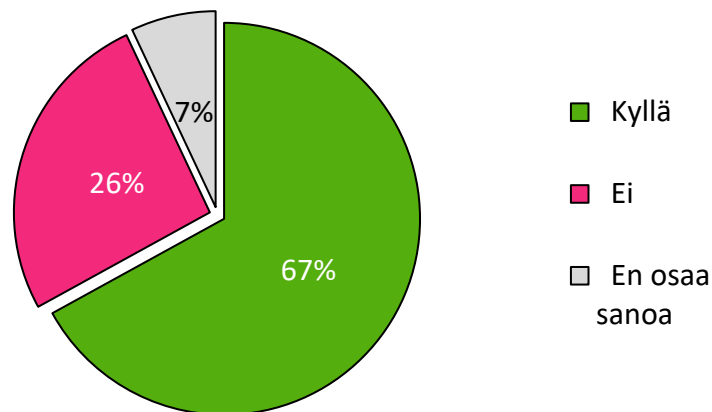
Selvityksen tarkoituksena oli tuottaa tietoa siitä, missä määrin ja millaisia hankintoja ohjaavia linjauksia suomalaisissa kunnissa on tehty ja onko hankinnoissa otettu huomioon paikallisten yrittäjien näkökulmaa. Erityisesti kyselyssä keskityttiin kuljetushankintoihin, teknisten urakoiden kilpailutuksiin sekä energiahankintoihin.

Hankintojen strategisessa linjaamisessa vielä kehittymisen paikkoja

Kyselyn tulosten perusteella Suomessa on vielä varsin paljon kuntia, joissa hankintojen strateginen linjaaminen on puutteellista. Kaksi kolmasosaa (67 %) vastaajista kertoi, että heidän kunnassaan on laadittu hankintoja ohjaava strategia tai linjauksia (Kuvio 1). Strateginen linjaaminen riippuu kunnan koosta, sillä suurissa, yli 50 000 asukkaan kaupungeissa hankinnoista oli linjattu neljän viidesosan vastaajista (80 %) mukaan, kun taas pienissä alle 5000 asukkaan kunnissa hankintoja ohjaavasta strategiasta tai linjauksista kertoi 57 % vastaajista.

Kuvio 1. Onko kunnassasi laadittu hankintoja ohjaava strategia tai linjauksia?

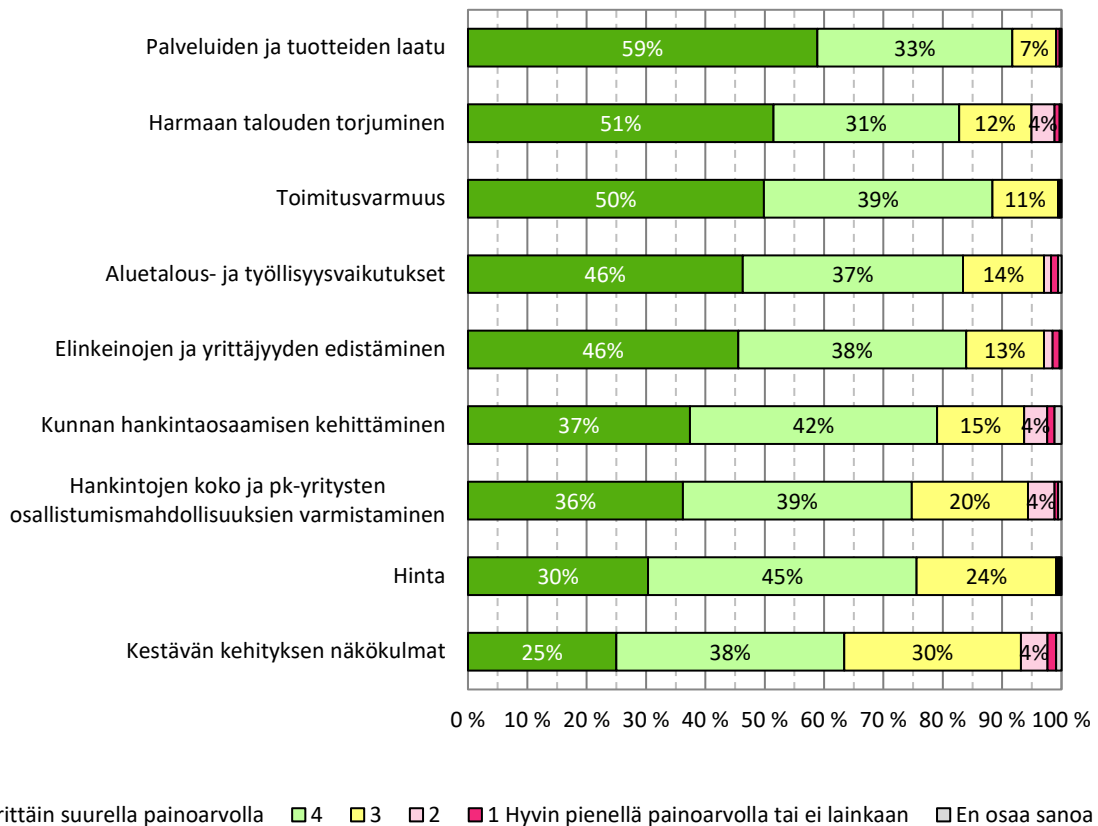
Vastaajilta, joiden kunnissa hankinnoista oli linjattu strategisesti, kysyttiin mitä osa-alueita heidän kuntansa hankintalinjauksissa oli huomioitu. Yleisimpiä hankintastrategiassa tai hankintoja ohjaavissa linjauksissa huomioituja osa-alueita ovat elinkeinojen ja yrittäjyyden edistäminen (71 %) kestävän kehityksen näkökulmat (66 %), aluetalous- ja työllisyysvaikutukset (66 %) sekä palveluiden ja tuotteiden laatu (66 %). Suurimmissa, yli 50 000 asukkaan kaupungeista huomioon on otettu usein myös kunnan hankintaosaamisen kehittäminen (70 % kyseisistä vastaajista), joka oli huomioitu selkeästi harvemmin pienemmissä kunnissa.

Laatu ja toimitusvarmuus vastaajille tärkeimpiä hankintakriteerejä

Kun vastaajilta kysyttiin, millaisella painoarvolla eri osa-alueet tulisi huomioida hankinnoissa, nousi listan kärkeen palveluiden ja tuotteiden laatu, jonka huomioisi suurella tai erittäin suurella painoarvolla yli yhdeksän kymmenestä vastaajasta. Lähes samalle kriteerillä nousi toimitusvarmuus.

Kuvio 2. Millaisella painoarvolla seuraavat osa-alueet tulisi sinun mielestäsi huomioida kuntanne hankinnoissa?

Kiinnostavaa on, että kuntapäätäjien tahtotila tukee myös harmaan talouden torjumisen huomioimista hankintoja koskevissa linjauksissa. Tämä osa-alue nousi kolmanneksi painavimmaksi hankintakriteeriksi vastaajien näkökulmasta, vaikkei se tällä hetkellä ollutkaan hankintalinjauksissa useimmin huomioon otettujen osa-alueiden joukossa suomalaisissa kunnissa. Vastaajaryhmien välillä oli eroja siinä, mitä tekijöitä hankinnoissa tulisi painottaa. Esimerkiksi kunnanhallitusten puheenjohtajiston mielestä suurimmalla painoarvolla huomioon otettavaksi hankintakriteeriksi tulisi nostaa hankinnan aluetalous- ja työllisyysvaikutukset.

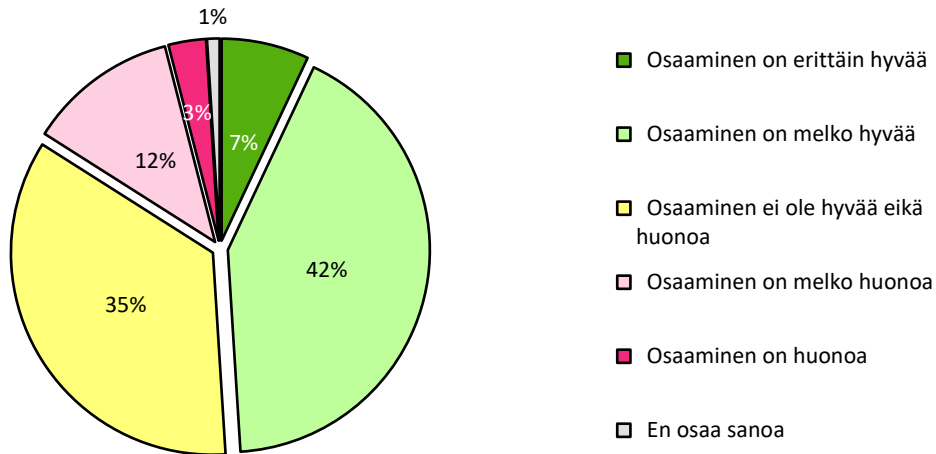
Hankintaosaamisessa vaihtelua

Suomalaisista kuntapäätäjistä vain hieman alle puolet pitää hankintaosaamisen tasoa kuntansa omassa organisaatiossa erittäin hyvänä tai melko hyvänä. Erityisen paljon parantamista hankintaosaamisessa näkevät kunnanvaltuustojen ja kunnanhallitusten puheenjohtajistoihin kuuluvat vastaajat, joista vain noin kolmasosa (32 % ja 36 %) näkee hankintaosaamisen kunnassaan olevan

hyvää. Viranhaltijavastaajat puolestaan näkivät osaamisen positiivisemmassa valossa, sillä kunnanjohtajista ja teknisistä johtajista osaamista erittäin hyvänä tai melko hyvänä piti yli 70 %.

Kuvio 3. Kuinka hyväksi arvioisit hankintaosaamisen tason kuntanne omassa organisaatiossa?

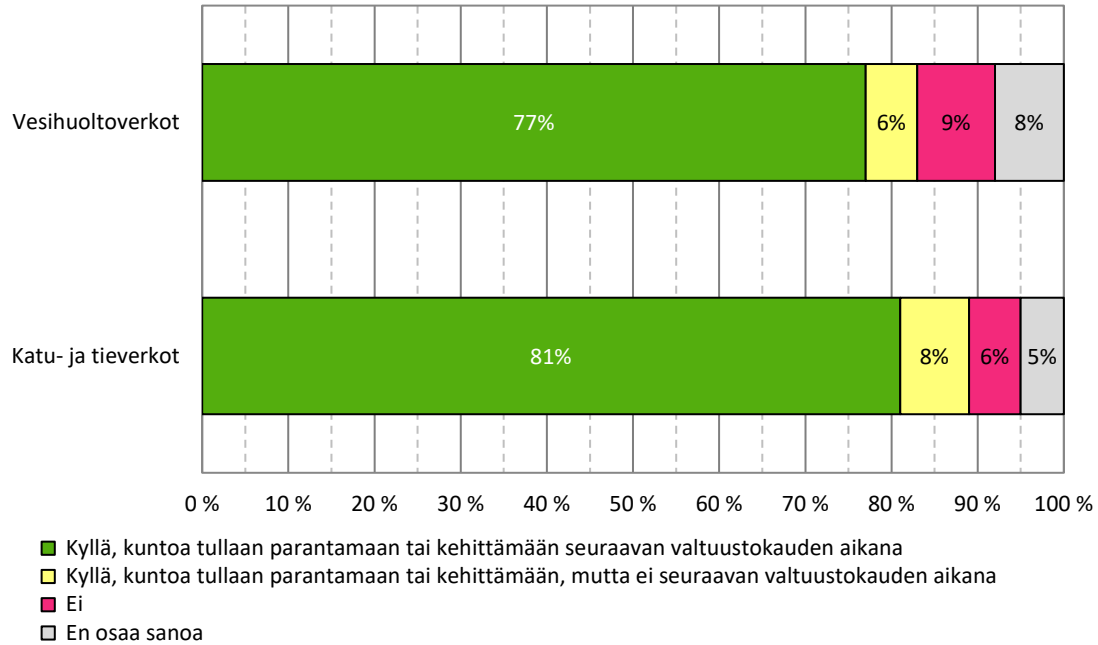
Suurissa, yli 50 000 asukkaan kaupungeissa näkemys hankintaosaamista oli myönteisempi kuin tätä pienemmissä kunnissa, joissa alle puolet vastaajista arvioi osaamisen olevan hyvää. Kun vastaajilta kysyttiin avoimesti, miltä osin hankintaosaamista tulisi erityisesti kehittää, oli useimmin mainittu kehityskohta paikallisten pienyrittäjien tai laajemmin aluetaloudellisten vaikutusten huomioonottaminen.

Kunnat investoivat infraan jatkossakin

Kyselyssä tiedusteltiin kuntapäättäjien näkemyksiä siitä, tullaanko heidän kunnassaan lähitulevaisuudessa tekemään infrainvestointeja. Kiinnostavaa on, että vaikka monien kuntien talous on koetuksella, suunnitellaan vesihuoltoverkkoihin ja katu- ja tiehuoltoverkkoihin investointeja silti. Neljä viidestä (81 %) vastaajista kertoo, että heidän kunnassaan suunnitellaan katu- ja tieverkkojen kunnan parantamista tai kehittämistä seuraavan valtuustokauden aikana. Vesihuoltoverkkojen kohdalla vastaava osuus on 77 % vastaajista.

Kuvio 4. Onko kunnassanne investointisuunnitelmia vesihuoltoverkostojen kunnan parantamiseksi tai kehittämiseksi lähivuosille? / Onko kunnassanne investointisuunnitelmia katu- ja tieverkostojen kunnan parantamiseksi tai kehittämiseksi lähivuosille?

Alle 5000 asukkaan kuntien päättäjäistä huomattavasti harvempi näki katu- ja tieverkkojen kuntoa tultavan kehittämään seuraavan valtuustokauden aikana kuin vastaajista keskimäärin. Suhteessa vesihuoltoverkkoinvestointeihin eri kokoisten kuntien vastaajat olivat varsin yksimielisiä.

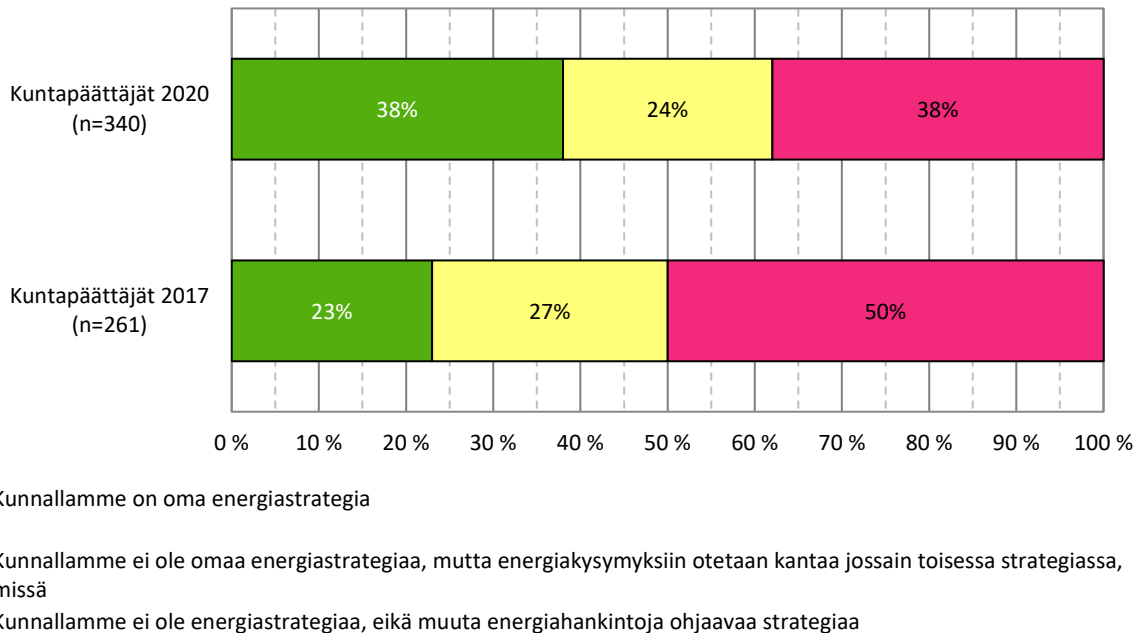
Energiahankinnoista on kunnissa linjattu yhä useammin

Kuntapäättäjiltä kysyttiin myös heidän kuntansa energiahankinnoista. Tulosten perusteella energiahankinnoista linjataan useammassa kunnassa kuin aiemmin (Kuvio 5.) Tänä vuonna erillinen energiastrategia oli tehty jo reilun kolmanneksen (38 %) vastaajista mukaan, kun vastaava luku oli vuonna 2017 vain 23 %. Neljäsosa vastaajista (24 %) puolestaan kertoo, että energia-asioista linjataan jossakin muussa strategiassa. Niistä vastaajista, joiden kunnassa energiahankintoja ohjaavaa strategiaa ei vielä ollut, reilu kymmenesosa (13%) kertoi että sellaisen valmistelu oli kuitenkin jo alkanut tai alkamassa pian.

Suuremmissa kaupungeissa tarkempi energiahankinnoista linjaaminen on yleisempää, sillä yli 50 000 asukkaan kuntien vastaajista yli kaksi kolmasosaa (68 %) kertoo, että heidän kunnassaan on erillinen energiastrategia. Varsinkin pienemmissä kunnissa energiahankinnoista ei kuitenkaan usein linjata strategisella tasolla lainkaan.

Kuvio 5. Onko kunnassanne tehty energiasstrategia tai energiahankintoja ohjaava strategia?

Korona-aikana kuumaksi puheenaiheeksi noussut huoltovarmuus näkyy myös tämän tutkimuksen vastauksissa. Kun kuntapäätäjiltä ja kunnallisten energiayhtiöiden johdolta kysyttiin, millaisella painoarvolla eri osa-alueet tulisi huomioida oman kunnan tai energiayhtiön energiahankinnoissa, energiansaannin huoltovarmuus nousi selkeäksi prioriteetiksi. Huoltovarmuus tulisi huomioida erittäin suurella painoarvolla lähes kahden kolmasosan (62 %) vastaajista mielestä.

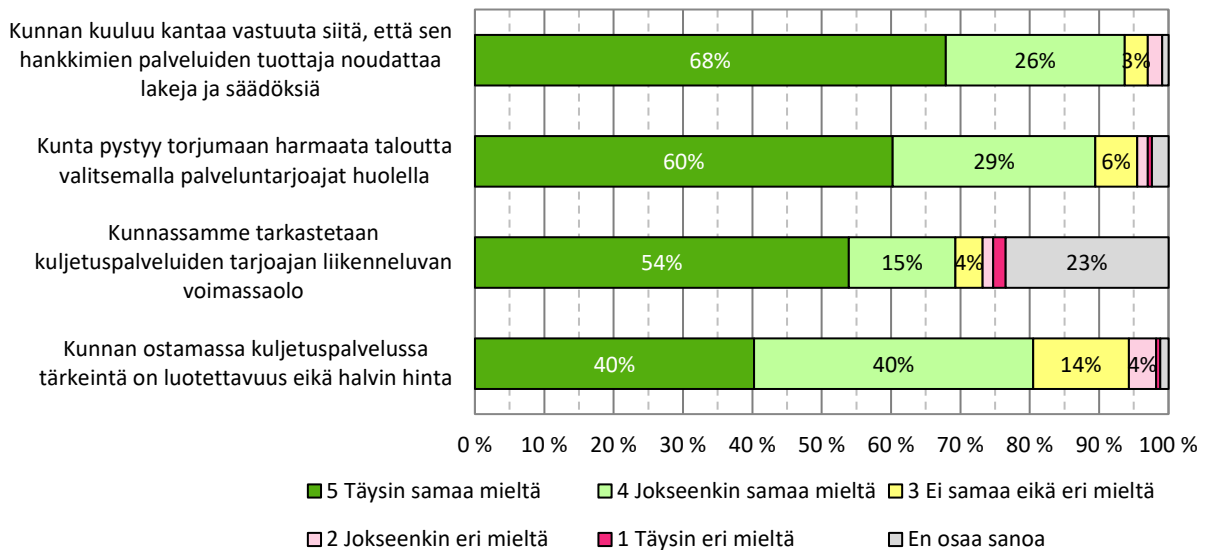
Kuljetushankinnoissa kuntapäätäjät tuntevat vastuunsa

Vastaajilta kysyttiin heidän suhtautumistaan erilaisiin kuljetushankintoihin koskeviin väittämiin (Kuvio 6.). Kuntien vastuullinen toiminta vaikuttaa tulosten perusteella olevan suurimmalle osalle vastaajista varsin tärkeää hankinta-asioissa. Lähes kaikki (94 %) vastaajat olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että kunnan kuuluu kantaa vastuuta hankkimien palvelujen tuottajan lakien ja säädösten noudattamisesta.

Kunnilla nähdään vastaajien keskuudessa olevan merkittävä asema harmaan talouden torjunnassa, sillä yhdeksän kymmenestä vastaajasta (89 %) oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että kunta pystyy torjumaan harmaata taloutta valitsemalla palveluntarjoajat huolella.

Kuvio 6. Mitä mieltä olet seuraavista kuntien tavara- ja jakelukuljetusten hankintaan liittyvistä väittämistä?

80 % vastaajista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä, jonka mukaan kunnan ostamassa kuljetuspalvelussa tärkeintä on luotettavuus eikä halvin hinta. Tämä tulos on linjassa sen kanssa, että vastaajat näkivät laadun tärkeimpänä yksittäisenä hankinnoissa painotettavana tekijänä. Erityisen vahvasti luotettavuutta korostivat kunnanhallitukseen kuuluvat vastaajat, joista yli puolet (54 %) oli täysin samaa mieltä asiasta. Sitä vastoin kunnan- tai kaupunginjohtajista yksikään ei ollut täysin samaa mieltä, vaikka heistäkin kaksi kolmasosaa (64 %) oli jokseenkin samaa mieltä väittämästä.

Teknisten lautakuntien puheenjohtajistoihin kuuluvat vastaajat ovat vastuullisten kuljetushankintojen suhteen säännönmukaisesti hieman skeptisempiä kuin muut kuntien poliittiset päättäjät. Tämä näkyy siinä, että kaikkien edellä mainittujen väitteiden osalta heidän joukostaan löytyy vähemmän täysin samaa mieltä olevia.

Kiitos osallistumisesta

Alla olevasta linkistä voit tutustua SKAL ry:n Reilu Kuljetus -ohjeistukseen.

https://www.skal.fi/sites/default/files/sisaltosivujen_tiedostot/reilukuljetus_opas_digi.pdf

Koneyrittäjiltä, Kuntaliitolta ja Rakennustiedolta onkin tulossa syksyllä 2021 opas, joka käsittelee pienten kuntien ja kaupunkien yhdyskuntateknisten urakoiden kilpailuttamista.

Lisätietoja tutkimuksesta antavat:

Ville Salo

Aula Research Oy

ville.salo@aularesearch.fi

puh. 040 515 7731

Matti Peltola

Koneyrittäjät ry

matti.peltola@koneyrittajat.fi

puh. 040 900 9412

Iiro Lehtonen

Suomen Kuljetus ja Logistiikka SKAL ry

iiro.lehtonen@skal.fi

puh. 040 502 8181